

การประเมินคุณค่าและข้อจำกัด เพื่อพัฒนาจุดชมทิวทัศน์ : กรณีศึกษาเส้นทางชมทิวทัศน์นาดีรียา บก.3009 จังหวัดบึงกาฬ

สืบลีรี ศรีธัญรัตน์¹

ภาควิชาภูมิสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
suebsiri@hotmail.com

อรอำไพ สามขุนทด²

ภาควิชาภูมิสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
onumpai.s@ku.ac.th

หญิง ฝโลปกรณ์³

หน่วยวิจัยภูมิทัศน์เชิงสุขภาพและชีวสัมพันธ์
ying.palo@gmail.com

Received 2021-07-12; Revised 2021-09-29; Accepted 2021-10-04

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายกระบวนการประเมินคุณค่าภูมิทัศน์เพื่อพัฒนาเส้นทางชมทิวทัศน์ และข้อจำกัดในการนำผลจากการวิเคราะห์ตามทฤษฎีการออกแบบมาประยุกต์ใช้ปรับปรุงภูมิทัศน์ถนน เพื่อเป็นเส้นทางชมทิวทัศน์ถนนสาย บก.3009 จังหวัดบึงกาฬ ระยะทาง 46 กิโลเมตร เป็นเส้นทางเชื่อมต่อแหล่งท่องเที่ยวผ่านพื้นที่เกษตรกรรมและชุมชนมีภูมิทัศน์ธรรมชาติที่โดดเด่น คือ บึงโขงหลง การศึกษาใช้กระบวนการคัดเลือกพื้นที่พัฒนาจุดชมทิวทัศน์ด้วยการสำรวจศึกษาข้อมูล ถนน โครงข่ายคมนาคม มาตรฐานความปลอดภัย วิเคราะห์เนื้อหาคุณค่า ผลกระทบ มุมมอง และทิวทัศน์ สรุปลักษณะภาพและอุปสรรค ผลจากการคัดกรองได้พื้นที่ควรพัฒนา 22 จุด เมื่อพิจารณาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์ใช้ผลการวิเคราะห์ เช่น กรรมสิทธิ์ที่ดิน ขอบเขตการดำเนินงานที่กรมทางหลวงชนบทสามารถดำเนินการออกแบบก่อสร้างได้ ศักยภาพในการดูแลหลังเปิดใช้โครงการ ร่วมกับข้อเสนอจากประชาชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

¹ อาจารย์

² อาจารย์ ดร.

³ ภูมิสถาปนิก

ในพื้นที่ สามารถสรุปพื้นที่ออกเป็น 9 จุด เพื่อออกแบบรายละเอียดภูมิสถาปัตยกรรม โดยพิจารณาประกอบกับการเสนอแนวทางปรับปรุงภูมิทัศน์เพื่อสร้างมาตรฐานความปลอดภัยในเขตชุมชนที่อยู่ติดเขตทาง จากกรณีศึกษาในบทความพบว่ากระบวนการมีส่วนร่วมมีบทบาทสำคัญในการคัดเลือกพื้นที่จุดชมทิวทัศน์ สรุปได้ว่ากระบวนการทางภูมิสถาปัตยกรรมเพื่อคัดเลือกจุดชมทิวทัศน์สามารถคัดเลือกจุดมีศักยภาพเพื่อการพัฒนาได้ ในขณะที่กระบวนการมีส่วนร่วมช่วยสร้างแนวทางและนำไปสู่การพัฒนาเส้นทางชมทิวทัศน์อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ : การออกแบบปรับปรุงภูมิทัศน์ถนน เส้นทางชมทิวทัศน์ ถนนสาย บก.3009

Landscape Assessment for Scenic Rural Road Development: A Case Study of Nakee Ratthaya BK3009, Buengkan Province

Suebsiri Srithanyarat ¹

*Department of Landscape Architecture, Faculty of Architecture, Chulalongkorn University
suebsiri@hotmail.com*

Onumpai Samkhuntod ²

*Department of Landscape Architecture, Faculty of Architecture, Kasetsart University
onumpai.s@ku.ac.th*

Ying Palopakorn ³

*Healthy Landscape and BioPhilia - Research Unit
ying.palo@gmail.com*

¹ Lecturer

² Lecturer, Ph.D.

³ Landscape Architect

Abstract

This article describes the implementation and limitation for applying the landscape architectural design theory to improve roadside landscape elements for scenic route development. Bueng Kan (BK) 3009 rural road project utilizes a scenic route landscape selection process to locate suitable locations for developing viewpoints and rest areas. The 46-kilometer-long road passes through farmlands and communities, runs partially along Bung Khong Long Ramsar wetland, and connects to various tourist destinations. The analysis process is based on both natural and cultural contexts. The viewpoint selection process consists of road surveys, data collections, visual quality assessment, transportation network analysis, road safety audit. Also, the project analyses potential impacts and threats to long-term planning. The landscape selection process indicates 22 potential areas for developing viewpoints. The process takes into consideration several constraints, including land ownership, scope of authority, maintenance capability, and the result of community participation. According to the result, 9 out of 22 areas are approved for landscape detail design. Besides the 9 areas, the communities propose that the roadside safety elements should also be designed for the BK 3009 Road which passes through densely populated villages. The result suggests that the participation process plays a crucial role in selecting the scenic route viewpoints. To sum up, the scenic route landscape selection process points out potential development areas, while public engagement can help to create and plan in achieving a sustainable scenic route development project.

Keywords: roadside landscape design and improvement, scenic route, BK 3009 Rural Road, Bueng Kan

บทนำ

ถนน นอกจากใช้เพื่อการคมนาคมขนส่งแล้ว หากผ่านไปในพื้นที่ที่มีทิวทัศน์สวยงาม มีสิ่งน่าสนใจ มีแหล่งท่องเที่ยวจะสามารถเอื้อประโยชน์ในเชิงนันทนาการได้ด้วย ตามที่อรอำไพ สามขุนทด และภาวิณี อินชมภู (2563) ได้อธิบายว่า “การเดินทางด้วยรถยนต์อาจมีวัตถุประสงค์เพื่อการท่องเที่ยวพักผ่อน เพื่อความเพลิดเพลิน หรือเพื่อชื่นชมความงามของทิวทัศน์ และเรียนรู้สิ่งที่พบเห็นสองข้างทาง” ซึ่งถนนในลักษณะนี้ตรงกับความหมายของ

เส้นทางชมทิวทัศน์ ที่จามรี อาระยานิมิตสกุลและคณะ (2552) ได้ทำการศึกษาและอธิบายว่า “เส้นทางชมทิวทัศน์ หมายถึง เส้นทางที่ผู้คนสามารถสัญจรบนเส้นทางพร้อมกับชื่นชมความสวยงามของธรรมชาติ หรือความเฉพาะตัวของวัฒนธรรม หรือระลึกถึงเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ มีโอกาสได้ซาบซึ้งและตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรที่มีคุณค่าที่ต้องรักษาไว้”

ถนนสาย บก.3009 จังหวัดบึงกาฬ อยู่ในความดูแลรับผิดชอบของกรมทางหลวงชนบท ซึ่งมีพันธกิจส่วนหนึ่ง

ในการพัฒนาและยกระดับมาตรฐานทางหลวงชนบท เพื่อเชื่อมโยงการคมนาคมขนส่ง การสัญจร การท่องเที่ยว การพัฒนาเมือง (กรมทางหลวงชนบท, [ม.ป.ป.]) และ กรมทางหลวงชนบทเล็งเห็นศักยภาพการพัฒนาถนนสายดังกล่าว จึงได้ดำเนินโครงการสำรวจออกแบบและปรับปรุงภูมิทัศน์ ถนนสาย บก.3009 แยก ทล.212 - บ.โนนจำปาทอง รวมระยะทางประมาณ 46 กิโลเมตร ผ่าน 3 อำเภอในจังหวัดบึงกาฬ ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอเซกา อำเภอบึงโขงหลง ถนนสาย บก.3009 เป็นถนนที่ผ่านไปในพื้นที่มีทิวทัศน์สวยงาม ทั้งพื้นที่ธรรมชาติ พื้นที่เกษตรกรรม มีชุมชนซึ่งมีวัฒนธรรมท้องถิ่นอยู่ตามระยะสองข้างทาง และยังเป็นถนนที่เชื่อมโยงเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวสำคัญหลายแห่งของจังหวัดบึงกาฬ จึงมีศักยภาพในการพัฒนาให้เป็นเส้นทางชมทิวทัศน์

บทความนี้นำข้อมูลเฉพาะส่วนการประเมินคุณค่าเพื่อจัดทำจุดชมทิวทัศน์ จากโครงการสำรวจออกแบบและปรับปรุงภูมิทัศน์ ถนนสาย บก.3009 แยก ทล.212 - บ.โนนจำปาทอง มาเพื่อใช้อธิบายกระบวนการ และข้อจำกัดในการนำผลจากการวิเคราะห์ตามทฤษฎีการออกแบบ มาประยุกต์ใช้ปรับปรุงภูมิทัศน์ถนนเพื่อเป็นเส้นทางชมทิวทัศน์ และใช้เป็นกรณีศึกษาสำหรับผู้ที่จะดำเนินการพัฒนาเส้นทางชมทิวทัศน์ถนนสายอื่น ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายกระบวนการประเมินคุณค่าภูมิทัศน์เพื่อพัฒนาเส้นทางชมทิวทัศน์ และข้อจำกัดในการนำผลจากการวิเคราะห์ตามทฤษฎีการออกแบบ มาประยุกต์ใช้ปรับปรุงภูมิทัศน์ถนนเพื่อเป็นเส้นทางชมทิวทัศน์ โดยอธิบาย (1) การศึกษาศักยภาพและข้อจำกัดในการพัฒนาถนนสาย บก.3009 เป็นเส้นทางชมทิวทัศน์ (2) กระบวนการคัดกรองและคัดเลือกพื้นที่พัฒนาจุดชมทิวทัศน์ในบริเวณที่เหมาะสม และ (3) แนวทางการออกแบบปรับปรุงภูมิทัศน์ถนนที่สอดคล้องกับการเป็นเส้นทางชมทิวทัศน์

การศึกษาศักยภาพและข้อจำกัด ในการพัฒนาถนนสาย บก.3009 เพื่อพัฒนาเป็นเส้นทางชมทิวทัศน์

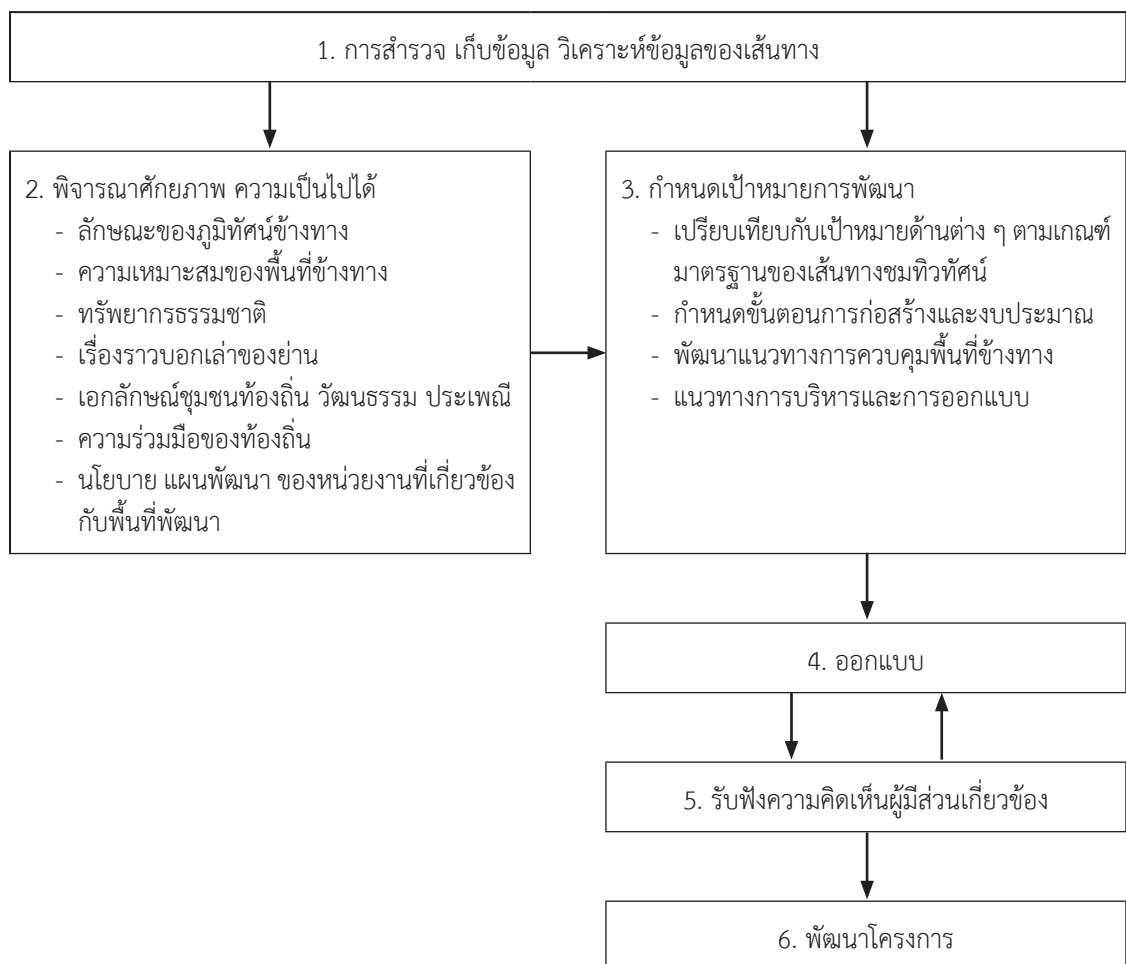
ถนนสาย บก.3009 เป็น 1 ใน 40 เส้นทางมีศักยภาพพัฒนาเป็นเส้นทางชมทิวทัศน์ตามที่กรมทางหลวงชนบทได้จัดทำโครงการจัดทำแผนปรับปรุงภูมิทัศน์ถนนโครงข่ายทางหลวงชนบทเพื่อการท่องเที่ยว 40 แห่ง (บริษัท สยามเอยนเนอรัล เอ็นจิเนียริ่ง คอนซัลแตนท์ จำกัด, [ม.ป.ป.]) การศึกษาเพื่อคัดเลือกพื้นที่ในเส้นทาง บก. 3009 เพื่อจัดทำจุดชมทิวทัศน์ มี 6 ขั้นตอน ดังนี้

- 1) การสำรวจ เก็บข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลของเส้นทางศึกษาข้อมูลเอกสาร สำนวณภาคสนาม เก็บข้อมูลพื้นฐานของเส้นทาง เพื่อวิเคราะห์คุณค่าของเส้นทางชมทิวทัศน์ และข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง สำนวณภาคสนามแบบละเอียด ระบุพื้นที่ เก็บข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อการออกแบบปรับปรุงภูมิทัศน์ถนน
- 2) พิจารณาศักยภาพ ความเป็นไปได้ในหัวข้อลักษณะของภูมิทัศน์ข้างทาง ความเหมาะสมของพื้นที่ข้างทางทรัพยากรธรรมชาติ เรื่องราวบอกเล่าของย่าน เอกลักษณ์ชุมชนท้องถิ่น วัฒนธรรม ประเพณี ความร่วมมือของท้องถิ่น
- 3) กำหนดเป้าหมายการพัฒนา การพัฒนาเส้นทางชมทิวทัศน์สามารถพัฒนาได้หลายระดับ เช่น เป็นเส้นทางนำเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว หรือเป็นจุดหมายเพื่อการท่องเที่ยวด้วยตัวเอง
- 4) ออกแบบจัดทำแนวคิดในการออกแบบเส้นทางและร่างการออกแบบปรับปรุงภูมิทัศน์นำเสนอแก่เจ้าหน้าที่กรมทางหลวงชนบท หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและประชาชนในพื้นที่ เพื่อรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงและพัฒนางานขั้นต่อไป จัดทำรูปแบบการพัฒนาเส้นทาง ออกแบบปรับปรุงภูมิทัศน์ ออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกและองค์ประกอบภูมิสถาปัตยกรรม ผังบริเวณพื้นที่พัฒนาเป็นจุดชมทิวทัศน์

ภาพร่างในการออกแบบปรับปรุงภูมิทัศน์และรายละเอียดอื่น ๆ

6) พัฒนาโครงการ ตามรูปแบบที่ได้มีการปรับปรุงจากการรับฟังความคิดเห็นแล้ว

5) รับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทราบถึงแนวทางการพัฒนา นำความคิดเห็นกลับมาปรับปรุงการออกแบบ และลดผลกระทบที่จะเกิดขึ้นทั้งจากการก่อสร้างและการพัฒนาโครงการ

แผนภูมิที่ 1 ขั้นตอนการดำเนินงาน เพื่อคัดเลือกพื้นที่จัดทำจุดชมทิวทัศน์และออกแบบรายละเอียด
ที่มา: ผู้วิจัย

การศึกษาข้อมูลเอกสาร และสำรวจภาคสนาม : บริบทและศักยภาพของเส้นทาง

ถนนสาย บก.3009 มีระยะทาง 46.275 กิโลเมตร ขนาด 2 ช่องจราจร ไม่มีเกาะกลาง เขตทางกว้าง 9-20 เมตร ผ่านพื้นที่ธรรมชาติ เกษตรกรรม ย่านชุมชน ความกว้างช่วงที่ผ่านชุมชนค่อนข้างจำกัด (ภาพที่ 1) บางช่วงมีบ้านเรือนของประชาชนสร้างชิดติดริมถนน ผิวทางลาดแอสฟัลท์กว้าง 6-7 เมตร ไหล่ทางกว้างข้างละ 1.5-2.5 เมตร (ภาพที่ 2) สภาพทางโดยรวมค่อนข้างดี มีบางช่วงผิวทางชำรุดเล็กน้อย มีช่วงที่เป็นทางโค้งอันตราย

ถนนสาย บก.3009 มีลักษณะการใช้งานที่หลากหลาย ทั้งเพื่อการคมนาคมขนส่ง การสัญจรในระดับชุมชน การเชื่อมโยงระหว่างอำเภอและจังหวัด และการเชื่อมโยงเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ หินสามวาฬ ภูสิงห์ ห้วยบังบาตร น้ำตกชะแนน วัดเจติยาภิรติวิหารหรือวัดภูทอก น้ำตกเจ็ดสี น้ำตกถ้ำพระ หาดคำสมบูรณ์ (บึงโขงหลง) และสวนสาธารณะบึงโขงหลง ทำให้มียานพาหนะหลายประเภทสัญจรร่วมกันโดยใช้ความเร็วที่แตกต่างกัน

ภาพที่ 1 สภาพเส้นทางบ้านประชาชนชิดริมทาง
ที่มา: โครงการสำรวจออกแบบและปรับปรุงภูมิทัศน์ ถนนสาย บก.3009 จ.บึงกาฬ

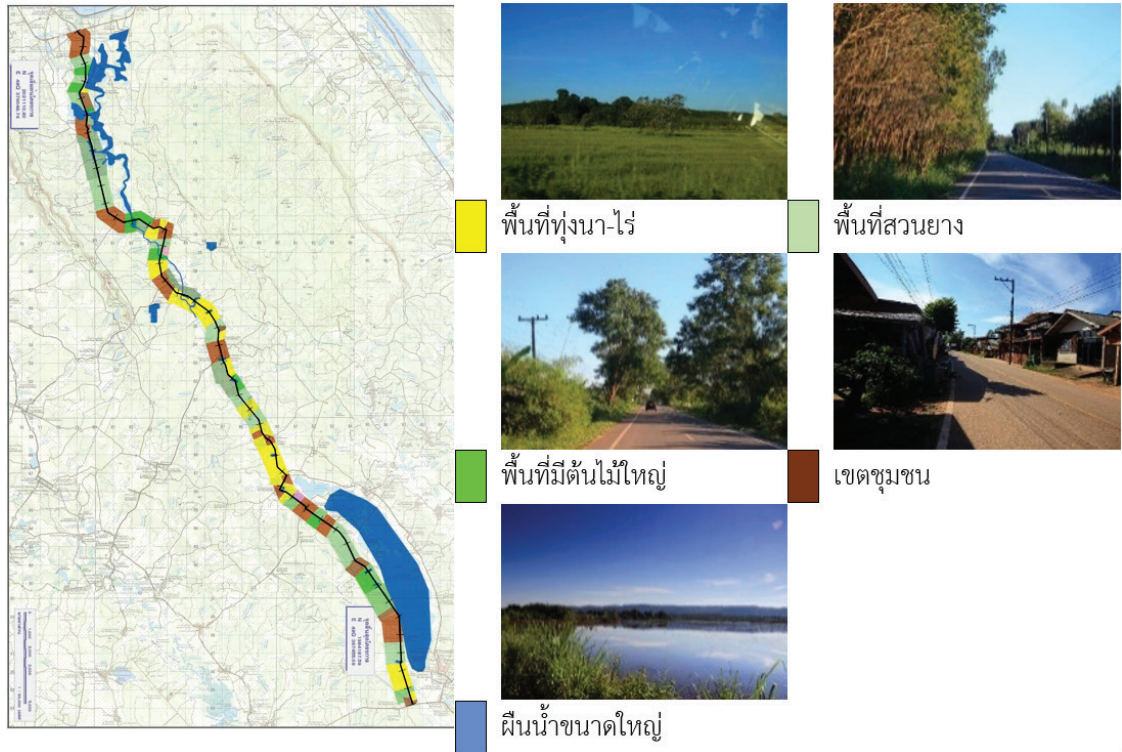
ในด้านการท่องเที่ยวถนนสาย บก.3009 เป็นส่วนหนึ่งของโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวในเมืองรอง จังหวัดบึงกาฬ คือ เส้นทางอุดรธานี-บึงกาฬ-หนองคาย เส้นทางท่องเที่ยวนาศิริถตามรอยนาคินทร์เยือนถิ่นสบายดี เป็นการเดินทางท่องเที่ยวตามเรื่องราวพยานาซึ่งเป็นการเชื่อมร่วมในกลุ่มจังหวัด เชื่อมสู่แหล่งท่องเที่ยวหลักได้แก่ คำชะโนด บึงโขงหลง แก่งอาฮงหรือสะดือแม่น้ำโขง วัดไทย ถ้ำพญานาค หลวงพ่อพระใส วัดโพธิ์ชัย พระธาตุบังพวน สระมุจลินท์หรือสระพญานาค พระธาตุหล้าหนอง และถ้ำดินเพิงหรือถ้ำพญานาค

กรมทางหลวงชนบทกำหนดเป้าหมายยกระดับมาตรฐานและความปลอดภัยถนน ให้มีผิวจราจรกว้าง 7 เมตร และไหล่ทางกว้างด้านละ 2.5 เมตร ไม่ขยายเขตทางเพื่อจัดทำจุดชมทิวทัศน์ขนาดใหญ่

สำหรับการใช้ประโยชน์ที่ดินและสิ่งปกคลุมผิวดินริมถนนสาย บก.3009 สามารถจำแนกพื้นที่สองข้างทางได้เป็น 5 ประเภท คือ พื้นที่ทุ่งนา-ไร่ พื้นที่สวนยาง พื้นที่มีต้นไม้ใหญ่ เขตชุมชน และผืนน้ำขนาดใหญ่ โดยใช้การระบุลักษณะพื้นที่จากภาพถ่ายทางอากาศ ร่วมกับการสำรวจพื้นที่ เพื่อวิเคราะห์ภาพรวมของสิ่งที่มีศักยภาพต่อการพัฒนาได้อย่างครบถ้วน

ภาพที่ 2 สภาพเส้นทางแสดงสภาพพื้นที่เขตทาง

ภาพที่ 3 แสดงการระบุการใช้ประโยชน์พื้นที่ในเขตถนนสาย บ.ก.3009
ที่มา: โครงการสำรวจออกแบบและปรับปรุงภูมิทัศน์ ถนนสาย บก.3009 จ.บึงกาฬ

เป้าหมายการพัฒนา

โครงการนี้มุ่งพัฒนาถนนสาย บก.3009 ให้เป็นเส้นทางชมทิวทัศน์ เพื่อเชื่อมต่อเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นจุดหมายปลายทาง ตามเส้นทางที่มีเนื้อหาคุณค่าของเส้นทางชมทิวทัศน์ ให้มีการออกแบบจุดชมทิวทัศน์และสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวโดยรอบ มากกว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวในตัวเอง และยกระดับมาตรฐานความปลอดภัยในเส้นทาง

ศักยภาพและข้อจำกัดในการพัฒนา

ศักยภาพภูมิทัศน์ตามแนวถนนสาย บก.3009 มีองค์ประกอบที่น่าสนใจและโดดเด่น 3 ประการ คือ (1) แหล่งน้ำ ประกอบด้วย ห้วยบังบาตร ห้วยยาว บึงโขงหลง (ภาพที่ 4) ห้วยและน้ำตกต่าง ๆ (2) พื้นที่เกษตรกรรม ประกอบด้วย ทุ่งนาและสวนยางพารา (ภาพที่ 5) และ (3) วัฒนธรรมพื้นถิ่น ประกอบด้วย ความเชื่อเรื่องพญานาค ตำนานพญานาคบึงโขงหลง วิถีชีวิตของผู้คน จุดเด่น 3 ประการนี้ถือได้ว่ามีศักยภาพ สามารถพัฒนาควบคู่ไปกับการพัฒนาด้านกายภาพของเส้นทาง ให้เป็นเส้นทางพญานาค สวนยางและบึงน้ำ เพื่อสร้างเอกลักษณ์ให้แก่เส้นทางต่อไป

ภาพที่ 4 บึงโขงหลง

ที่มา: โครงการสำรวจออกแบบและปรับปรุงภูมิทัศน์ ถนนสาย บก.3009 จ.บึงกาฬ

ภาพที่ 5 สวนยางพาราสองข้างทาง

เงื่อนไขและข้อจำกัดของการจัดทำเส้นทาง ชมทิวทัศน์ของถนนสาย บก.3009

การจัดทำเส้นทางชมทิวทัศน์ของถนนสาย บก.3009 มีเงื่อนไขและข้อจำกัดที่สำคัญ 3 ประการ คือ ความหลากหลายของการใช้งาน พื้นที่เขตทาง และการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน

ความหลากหลายของการใช้งาน ระบบโครงข่ายการจราจร ถนนสาย บก.3009 เป็นถนนที่มีการใช้งานอย่างหลากหลาย มียานพาหนะหลายประเภทสัญจรร่วมกันในความเร็วที่แตกต่างกันบนถนนเส้นเดียวกัน การพัฒนาต้องพิจารณามาตรฐานความปลอดภัยเป็นประเด็นสำคัญที่สุด

พื้นที่เขตทาง นโยบายการพัฒนabanถนนสาย บก.3009 ใช้แนวทางการพัฒนabanเขตทางหรือการพัฒนabanที่ดินที่ได้รับการอนุเคราะห์โดยสมัครใจเท่านั้น ไม่มีการเวนคืนที่ดิน พื้นที่การดำเนินงานโดยกรมทางหลวงชนบทจึงสามารถดำเนินการได้บนพื้นที่ในความดูแลคือระยะไหล่ทางเท่านั้น ในกรณีที่บางช่วงถนนยังไม่มีความชัดเจนในกระบวนการสอบเขตที่ดินต้องใช้เวลาในการตรวจสอบและยืนยันสิทธิ และบางช่วงยังไม่ชัดเจนในเรื่องกรรมสิทธิ์ที่ดิน ที่ดินของรัฐบางพื้นมีหลายหน่วยงานดูแลซ้อนทับกันอยู่ซึ่งจะไม่สามารถดำเนินการได้จนกว่ากระบวนการตรวจสอบสิทธิจะเสร็จสิ้น และทำให้ถนนบางช่วงไม่มี

เขตทางใหญ่พอที่จะขยายผิวจราจรให้ได้ตามมาตรฐาน และไม่มีพื้นที่สำหรับองค์ประกอบภูมิทัศน์อื่น ๆ

การประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน ข้อจำกัดในด้านระยะเวลาการดำเนินงาน ทำให้การประสานให้เกิดความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นทำได้ไม่เต็มที่ ทั้งนี้แนวทางการพัฒนาต้องประสานความร่วมมือตั้งแต่ระดับหน่วยงาน เช่น ระหว่างกรมทางหลวงชนบทและหน่วยงานด้านการท่องเที่ยว รวมถึงตำรวจและหน่วยงานราชการอื่น ๆ ในท้องที่ ตลอดจนชุมชนและประชาชนในพื้นที่เพื่อให้สามารถร่วมดำเนินการในโครงการเดียวกันได้

กระบวนการคัดกรองและคัดเลือก พื้นที่พัฒนาจุดชมทิวทัศน์ในบริเวณ ที่เหมาะสม

จุดชมทิวทัศน์เป็นองค์ประกอบสำคัญของเส้นทางชมทิวทัศน์ เป็นตำแหน่งหยุดพักระหว่างเส้นทาง สามารถพัฒนาได้หลากหลายรูปแบบภายใต้วัตถุประสงค์เดียวกัน คือ การเปิดโอกาสให้ผู้ใช้งานเส้นทางได้ชื่นชมความงามของทิวทัศน์สองข้างทาง ในบริเวณที่มีความโดดเด่น สามารถจัดกิจกรรมนันทนาการ และสามารถเรียนรู้ภูมิทัศน์มากกว่าส่วนอื่นในเส้นทาง ปัจจัยหลักในการคัดเลือกพื้นที่พัฒนาจุดชมทิวทัศน์ประกอบด้วย ระดับการพัฒนาปริมาณโครงการ แผนการดูแลรักษาในระยะยาว

ความเข้มแข็งและความร่วมมือของชุมชนโดยรอบ ความเปราะบางอ่อนไหวทางระบบนิเวศของพื้นที่ การคัดกรองนี้อาศัยแนวทางจากโครงการการศึกษาแนวทางการจัดทำโครงการและออกแบบเส้นทางชมทิวทัศน์ (Scenic Route) โดยจามรี อารยานิมิตรสกุลและคณะ (2552) ซึ่งกำหนดเนื้อหาเชิงคุณค่าไว้ 6 ประการ นอกจากนี้ยังคัดเลือกจากศักยภาพด้านความต่อเนื่องกับแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง การสนับสนุนจากชุมชน และการมีส่วนร่วมในการพัฒนา

คุณค่าเชิงทิวทัศน์ ความสามารถในการมองเห็นทิวทัศน์ที่ดีตามแนวเส้นทาง ได้แก่ ทิวทัศน์ภูเขาในระยะไกล ทิวทัศน์แหล่งน้ำ ทิวทัศน์ทุ่งนา ทิวทัศน์สวนยางพารามุมมองแบบเปิดโล่ง ตลอดจนทิวทัศน์ที่เป็นตัวแทนที่สามารถมองเห็นได้ชัดเจนและสวยงามกว่าทิวทัศน์เดียวกันในบริเวณอื่น เป็นการเปิดมุมมองใหม่มองเห็นทิวทัศน์ได้โดยไม่ต้องหยุดรถ ควบคู่กับการพัฒนาจุดหยุดรถเพื่อชมทิวทัศน์ในบริเวณที่เหมาะสม

คุณค่าเชิงธรรมชาติ ระบบนิเวศที่ลุ่มน้ำหลากประเภทบึงทามที่เป็นเอกลักษณ์ภูมิทัศน์ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ห้วยและพื้นที่ชุ่มน้ำประเภทบึงมีน้ำตลอดปี บึงโงหลงได้รับการประกาศเป็นเขตห้ามล่าสัตว์ป่าบึงโงหลงและได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศแรมซาร์ไซต์ (Ramsar site) มีระบบนิเวศที่สมบูรณ์ มีความหลากหลายทางชีวภาพ เป็นแหล่งที่อยู่ของสัตว์ นอกจากนี้ พิจารณาจากการเป็นแหล่งเรียนรู้เชิงธรรมชาติและความเป็นไปได้ในการพัฒนาเส้นทางรมรื่น ด้วยการปลูกไม้ยืนต้นพื้นถิ่นเพิ่มให้เกิดเป็นเส้นทางต้นไม้ใหญ่

คุณค่าเชิงวัฒนธรรม ตำแหน่งที่ตั้งชุมชนในแง่ความเชื่อมโยงกับเส้นทางและโอกาสในการพัฒนาเพื่อเอื้อประโยชน์ต่อรูปแบบวิถีชีวิตชุมชนในอนาคต ได้แก่ วัด ตลาด พื้นที่สาธารณะเปิดโล่ง สถาปัตยกรรมพื้นถิ่น หัตถกรรมการจักสาน ดำเนินงานพัฒนาบึงโงหลง กิจกรรมพิเศษในช่วงเวลา ประเพณีบุญบั้งไฟ งานแห่เทียนพรรษา งานแข่งเรือชิงถ้วยพระราชทาน งานไหลเรือไฟ

คุณค่าเชิงนันทนาการ กิจกรรมท่องเที่ยว ศึกษาเรียนรู้ธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น พิจารณาจากศักยภาพในการจัดกิจกรรมนันทนาการ ชมบึงน้ำ คูนก ซื่อสินค้าทานอาหาร พักผ่อน ออกกำลังกาย ปั่นจักรยาน เดินชมทิวทัศน์ ได้แก่ ห้วยบังบาตร หาดคำสมบูรณ์ และถนนช่วงที่ปลอดภัยสำหรับการปั่นจักรยาน

ความต่อเนื่องกับแหล่งท่องเที่ยวอื่นใกล้เคียง มีระยะทางใกล้กับแหล่งท่องเที่ยวอื่น ลักษณะการท่องเที่ยวหรือทิวทัศน์ไม่ซ้ำซ้อนกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น

การสนับสนุนจากชุมชนและการมีส่วนร่วมในการพัฒนา ได้รับความยินยอมและความร่วมมือจากชุมชนที่จะรักษาทิวทัศน์ให้ยังคงอยู่หลังจากมีการพัฒนา รวมไปถึงการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการและได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาพื้นที่

นอกจากคุณลักษณะข้างต้นแล้ว การคัดกรองยังพิจารณาคุณลักษณะที่ควรหลีกเลี่ยงด้วย ได้แก่

ความอ่อนไหวและผลกระทบต่อระบบนิเวศ การพัฒนาจะต้องไม่กระทบหรือรุกรานพื้นที่ธรรมชาติ อันจะส่งผลให้เกิดการทำลายสภาพธรรมชาติ ระบบนิเวศสำคัญที่ต้องระวังคือ บึงโงหลง ซึ่งมีการจัดการพื้นที่ แบ่งเขตพื้นที่สำหรับการท่องเที่ยวและนันทนาการอยู่บริเวณหาดคำสมบูรณ์ มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับเป็นข้อตกลงร่วมกันภายในชุมชน

มาตรฐานความปลอดภัย เป็นสิ่งสำคัญที่ต้องพิจารณาประกอบกัน เช่น ปริมาณการสัญจรในเส้นทาง ระยะสำหรับชะลอความเร็วก่อนถึงจุดหมายได้อย่างเพียงพอ ไม่อยู่ใกล้ทางร่วมทางแยกอันอาจเกิดอุบัติเหตุได้ง่าย มีทัศนวิสัยที่ดี พื้นที่มีบริเวณมากพอจะจัดทำที่พักรถจอดรอได้โดยไม่กีดขวางทางหลัก หลีกเลี่ยงการพัฒนาที่จะทำให้เส้นทางมีมาตรฐานต่ำกว่ามาตรฐานงานทางของกรมทางหลวงชนบท

ความร่วมมือของชุมชน หลีกเลี่ยงการดำเนินงานหากมีการต่อต้าน หรือชุมชนไม่ต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนา ซึ่งจะส่งผลเสียในระยะยาว ไม่ได้รับความร่วมมือ ไม่มีการดูแลรักษา

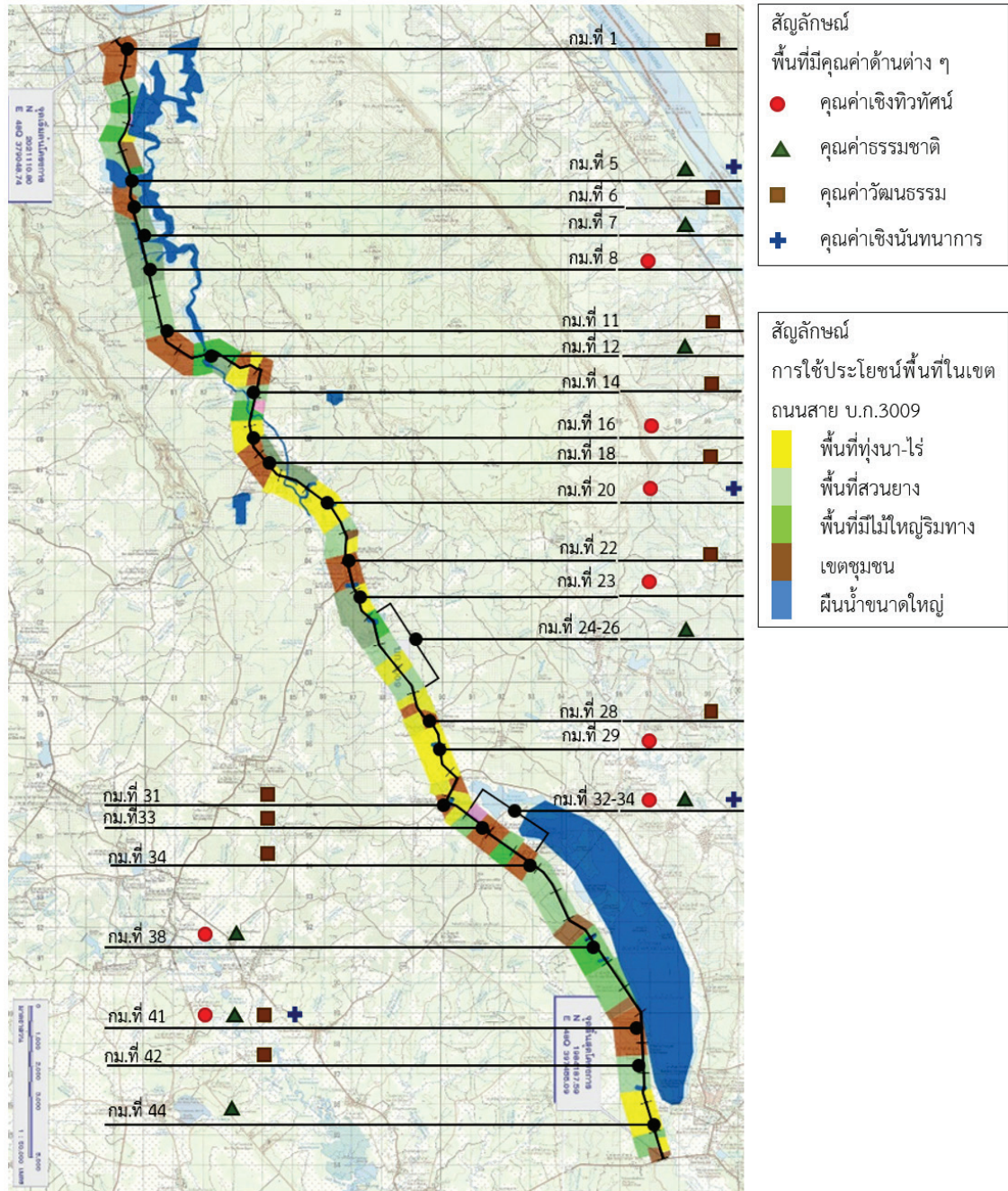
การพัฒนาที่เข้าช้อนกับแหล่งท่องเที่ยวในละแวกใกล้เคียง หลีกเลี่ยงการพัฒนาในลักษณะเดียวกันและอยู่ใกล้กัน หรือแหล่งท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์เดียวกัน

ผลการคัดกรอง-วิเคราะห์ตำแหน่งจุดชมทิวทัศน์

การจำแนกคุณค่าของพื้นที่ สามารถระบุจุดที่มีคุณค่าในด้านต่าง ๆ 4 ด้าน ได้แก่ พื้นที่มีคุณค่าเชิงทิวทัศน์ พื้นที่มีคุณค่าเชิงธรรมชาติ พื้นที่มีคุณค่าเชิงวัฒนธรรม และพื้นที่มีคุณค่าเชิงนันทนาการ (ภาพที่ 6) โดยการประเมินคุณค่าด้านต่าง ๆ มีเกณฑ์ดังที่แสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 เกณฑ์การให้คะแนนการประเมินคุณค่าตำแหน่งจุดชมทิวทัศน์

ระดับคะแนน	คุณค่าเชิงทิวทัศน์	คุณค่าเชิงธรรมชาติ	คุณค่าเชิงวัฒนธรรม	คุณค่าเขื่อนันทนาการ
โดดเด่น (distinctive) 02-52	มีทิวทัศน์ที่ดี มีรูปทรงแผ่นดิน พรรณพืช ที่น่าสนใจ เห็นทิวทัศน์ภูเขาในระยะไกล ทิวทัศน์แหล่งน้ำ ข้าว สวนยางพารา มุมมองแบบเปิด	มีคุณค่าการเป็นแหล่งเรียนรู้เชิงธรรมชาติ จากคุณลักษณะของภูมิทัศน์สองข้างทางที่มีสภาพเป็นธรรมชาติ ไม่ถูกมนุษย์รบกวนมากนัก	พื้นที่ที่มีการแสดงออกถึงวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน หรือมีความเป็นไปได้ที่จะพัฒนาให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนท้องถิ่นอย่างชัดเจน	พื้นที่เอื้อต่อการประกอบกิจกรรมนันทนาการกลางแจ้งที่สอดคล้องกับสภาพภูมิทัศน์อย่างเด่นชัด
ธรรมดาทั่วไป (common) 01-91	มีทิวทัศน์ที่สวยงามมองเห็นได้ชัดเจน แต่ไม่โดดเด่น	มีคุณค่าการเป็นแหล่งเรียนรู้เชิงธรรมชาติ แต่อาจมีผลกระทบที่จะส่งผลเปลี่ยนแปลงได้ง่ายในอนาคต	พื้นที่ที่มีการแสดงออกถึงวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ แต่การพัฒนาอาจไม่เกิดประโยชน์แก่ชุมชนอย่างชัดเจน	พื้นที่เอื้อต่อการประกอบกิจกรรมนันทนาการกลางแจ้ง แต่อาจมีอุปสรรคหรือความไม่สอดคล้องกับภูมิทัศน์
ไม่น่าสนใจ (minimal) 0-9	มีทิวทัศน์ที่สวยงามมองเห็นได้ไม่ชัดเจน และพบเห็นได้ทั่วไป	ไม่มีมีคุณค่าการเป็นแหล่งเรียนรู้เชิงธรรมชาติหรือมีน้อย	ไม่มีมีคุณค่าการแสดงออกทางด้านวัฒนธรรมที่โดดเด่น	พื้นที่ไม่เหมาะสมกับการประกอบกิจกรรมหรือต้องมีการปรับปรุงมาก

ภาพที่ 6 แผนที่ตำแหน่งพื้นที่ที่มีคุณค่าด้านต่าง ๆ
ที่มา: โครงการสำรวจออกแบบและปรับปรุงภูมิทัศน์ ถนนสาย บก.3009 จ.บึงกาฬ

ผลการคัดกรอง

จากการสำรวจพบพื้นที่ที่มีศักยภาพ จากคุณค่า 4 ด้าน ในเส้นทาง บก.3009 ทั้งสิ้น 22 จุด การคัดกรองได้ให้คะแนน ตามเกณฑ์ในตารางที่ 1 โดยสามารถเรียงลำดับความสำคัญ ตามค่าคะแนนของแต่ละพื้นที่ดังแสดงในตารางที่ 2 เพื่อใช้ในการจัดลำดับความสำคัญในการพัฒนา พื้นที่ที่มีคุณค่าด้านใดด้านหนึ่งในระดับโดดเด่น แม้ไม่มีคุณค่าด้านอื่น ก็มีความสำคัญ สมควรได้รับการพัฒนา หรืออนุรักษ์ เมื่อรวมคะแนนแล้วแม้คะแนนรวมจะไม่สูง ก็ยังจัดเป็นพื้นที่มีคุณค่าพิเศษ สำหรับพื้นที่ที่คะแนนรวมสูงแสดงถึงการมีคุณค่าโดดเด่นในหลายด้าน จึงเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญที่สุดที่จะต้องทำการพัฒนา

การให้คะแนนการประเมินคุณค่าตำแหน่งจุดชมทิวทัศน์ ดังแสดงในตารางที่ 2

พื้นที่ดำเนินการพัฒนาจุดชมทิวทัศน์

เมื่อได้ทำการประเมินพื้นที่ด้วยคุณค่าด้านต่าง ๆ ตามหลักการคัดกรองพื้นที่แล้วจึงได้ดำเนินการออกแบบพื้นที่ทำแบบจำลองสามมิติ เพื่อนำผลการคัดกรองและแนวทางการพัฒนาเข้าสู่กระบวนการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น ประชาชนในพื้นที่ หน่วยงานดูแลรักษาที่เกี่ยวข้อง หน่วยงานระดับจังหวัด หน่วยงานการท่องเที่ยว ทำการการสอบเขตที่ดิน ทำขอการอุทิศที่ดิน ตรวจสอบมาตรฐานความปลอดภัย และกำหนดตำแหน่งการพัฒนาจุดชมทิวทัศน์ขั้นสุดท้ายที่ได้มาจากการคัดกรองและกระบวนการมีส่วนร่วม 9 จุด และสืบเนื่องจากกระบวนการมีส่วนร่วมผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีการเสนอเพิ่มเติมงานออกแบบเพื่อการใช้งานและเพื่อความปลอดภัยของเส้นทางอีก 2 จุด คือ ภูมิทัศน์บริเวณจุดตัดการจราจรระหว่าง บก.3009 และถนน ทล. 212 และจุดตัด ทล. 2026 และให้มีการออกแบบ พื้นที่หน้าวัดหน้าโรงเรียนตลอดแนวถนน บก.3009 พร้อมทั้งออกแบบแนวทางการใช้วัสดุพืชพันธุ์ไม้เส้นทาง 14 ช่วง เพื่อความเป็นเอกภาพของงานออกแบบ ดังแสดงในตารางที่ 3 และเสนอแนวคิดการพัฒนาพื้นที่นอกเขตทาง 3 จุด (ภาพที่ 7)

ตารางที่ 2 แสดงลำดับการให้คะแนนคัดกรองจุดชมทิวทัศน์ เรียงตามลำดับคะแนน มาก-น้อย

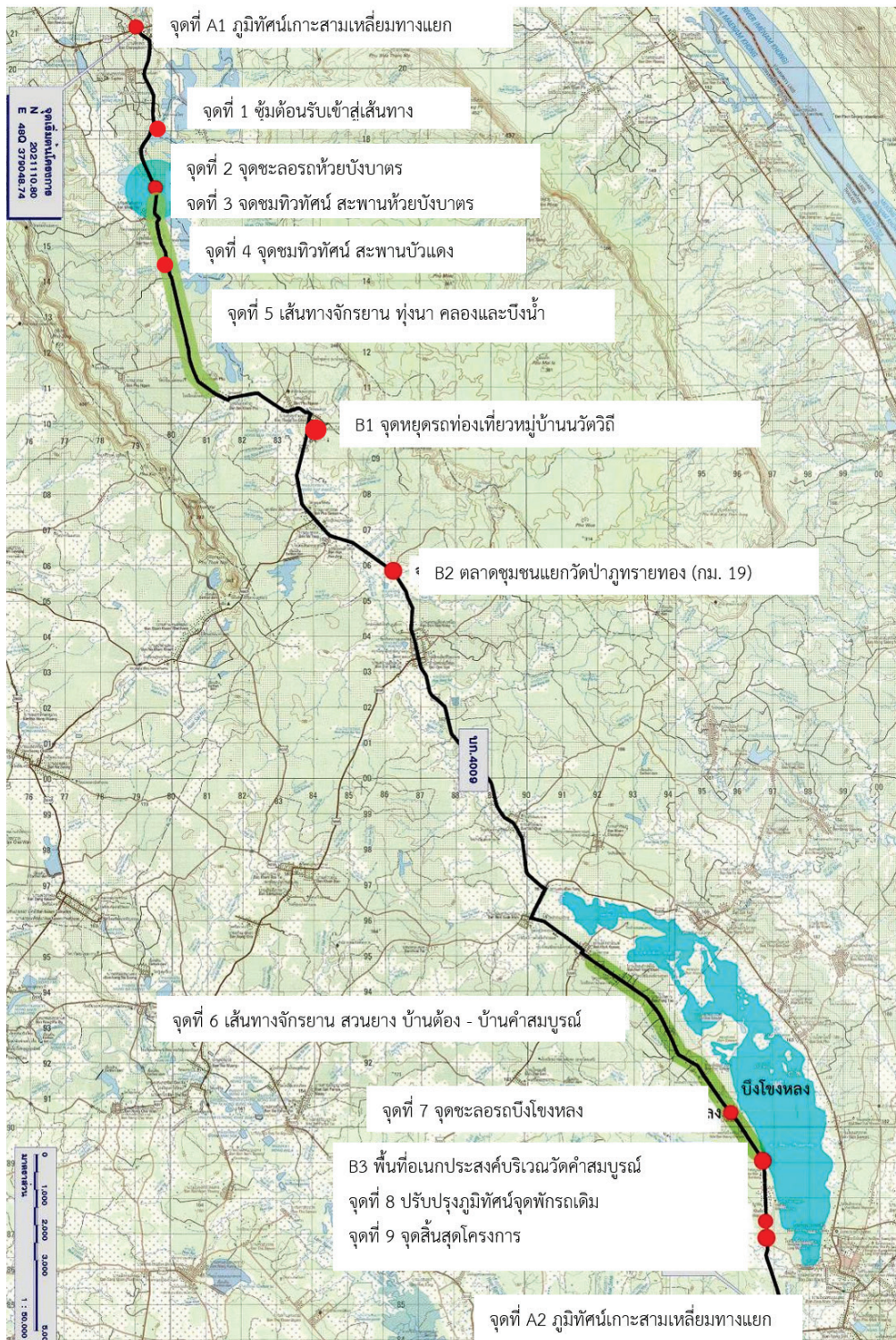
ลำดับ	ตำแหน่ง กม.	ประเมินคุณค่าส่งเสริมการพัฒนาด้านต่าง ๆ				รวม 100
		ทิวทัศน์ 25	ธรรมชาติ 25	วัฒนธรรม 25	นันทนาการ 25	
1	กม. 41	52	52	5	52	80
2	กม. 5	52	02	0	52	70
3	กม. 32-34	02	20	0	52	65
4	กม. 6	20	5	5	15	45
5	กม. 38	52	51	0	0	40
6	กม. 7	20	5	0	15	40
7	กม. 8	20	5	0	15	40
8	กม. 44	52	5	0	5	35
9	กม. 12	15	15	0	0	30
10	กม. 29	15	10	0	0	25
11	กม. 16	15	0	0	0	15
12	กม. 19	0	0	5	10	15
13	กม. 24-26	15	0	0	0	15
14	กม. 18	5	0	5	0	10
15	กม. 23	5	5	0	0	10
16	กม. 1	0	0	5	0	5
17	กม. 11	0	0	5	0	5
18	กม. 14	0	0	5	0	5
19	กม. 28	0	0	5	0	5
20	กม. 31	0	0	5	0	5
21	กม. 42	0	0	5	0	5
22	กม. 22	0	0	5	0	5

ตารางที่ 3 สรุปตำแหน่งพื้นที่พัฒนา

จุดพัฒนาในเขตทาง			
ลำดับที่	ตำแหน่งกม.	รายการ	การสรุปตำแหน่งการพัฒนาหลังผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง
1	กม.3+450-3+475	จุดต้อนรับเข้าสู่เส้นทาง	เลื่อนจาก กม.1 เนื่องจากข้อจำกัดเรื่องกรรมสิทธิ์ที่ดินและการขออุทิศที่ดิน
2	กม.2+900-3+075	จุดชะลอรถห้วยบังบาตร	ได้รับการเสนอแนะให้ออกแบบเพิ่มเติมเพื่อสร้างการรับรู้ก่อนถึงสะพานห้วยบังบาตร
3	กม.4+750-5+075	จุดชมทิวทัศน์ สะพานห้วยบังบาตร	ตามตำแหน่งที่ทำการประเมิน
4	กม.7+125-7+175	จุดชมทิวทัศน์ สะพานบัวแดง	
5	กม.5-11	เส้นทางจักรยาน พุงนา คลองและบึงน้ำ	
6	กม.33-41	เส้นทางจักรยาน สวนยาง บ้านตอง - บ้านคำสมบูรณ์	
7	กม.39.3-39.7	จุดชะลอรถบึงโขงหลง	
8	กม.41+300	ปรับปรุงภูมิทัศน์จุดพักรถเดิม	
9	กม.43+275-43+350	จุดสิ้นสุดโครงการ	เลื่อนจาก กม.44 เนื่องจากข้อจำกัดเรื่องกรรมสิทธิ์ที่ดินและการขออุทิศที่ดิน

ตารางที่ 3 สรุปตำแหน่งพื้นที่พัฒนา (ต่อ)

จุดพัฒนาเสนอแนะเพิ่มเติมจากกระบวนการมีส่วนร่วม			
ลำดับที่	ตำแหน่งกม.	รายการ	การสรุปตำแหน่งการพัฒนาหลังผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง
A1	กม.0+000	ภูมิทัศน์เกาะสามเหลี่ยมทางแยกถนนสาย บก.3009 บรรจบกับทล. 212	เพิ่มเติมจากกระบวนการมีส่วนร่วมกรมทางหลวงชนบทเสนอเพื่อเพิ่มความปลอดภัย
A2	กม.46+275	ภูมิทัศน์เกาะสามเหลี่ยมทางแยกถนนสาย บก.3009 บรรจบกับทล. 2026	เพิ่มเติมจากกระบวนการมีส่วนร่วมกรมทางหลวงชนบทเสนอเพื่อเพิ่มความปลอดภัย
		ปรับปรุงภูมิทัศน์หน้าโรงเรียนและวัด	เพิ่มเติมจากกรมทางหลวงชนบทเพื่อเพิ่มความปลอดภัย และความเป็นเอกภาพของงานออกแบบในเส้นทาง
		การออกแบบวัสดุผิวพื้นที่ 14 ช่วงในเส้นทาง	
จุดพัฒนานอกเขตทาง (แบบแนวความคิด)			
B1	กม.13+300	จุดหยุดรถท่องเที่ยวหมู่บ้านนวัตวิถี	เพิ่มเติมจากกระบวนการมีส่วนร่วมกับประชาชนในชุมชน
B2	กม.19+000	ตลาดชุมชนแยกวัดป่าภูทรายทอง	
B3	กม.42+400	พื้นที่เอนกประสงค์บริเวณวัดคำสมบูรณ์	

ภาพที่ 7 ตำแหน่งเสนอให้พัฒนาจุดชมทิวทัศน์

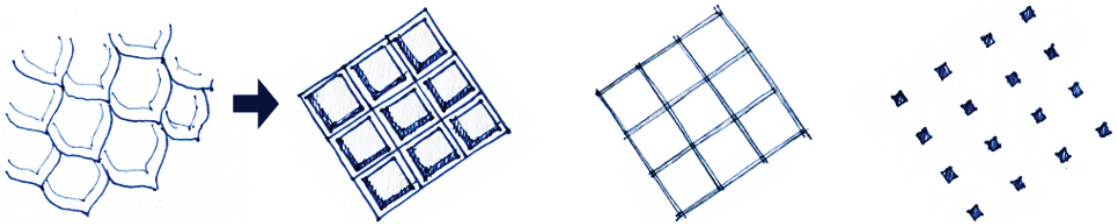
ที่มา: โครงการสำรวจออกแบบและปรับปรุงภูมิทัศน์ ถนนสาย บก.3009 จ.บึงกาฬ

แนวทางการออกแบบปรับปรุง ภูมิทัศน์ถนนที่สอดคล้องกับ การเป็นเส้นทางชมทิวทัศน์

การออกแบบภูมิทัศน์ถนนสาย บก.3009 กำหนดรูปแบบหลักในการออกแบบจากวัฒนธรรมและความเชื่อท้องถิ่นพื้นที่จังหวัดบึงกาฬมีความเชื่อเรื่องพญานาคเป็นเอกลักษณ์ ประกอบกับการสำรวจศาสนสถานและการสัมภาษณ์ประชาชนในพื้นที่เพื่อทราบถึงลักษณะเฉพาะของความเชื่อเรื่องพญานาคในพื้นที่ และใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการยืนยันถึงการยอมรับในการใช้พญานาคเป็นสัญลักษณ์ การประยุกต์รูปแบบพญานาคที่นำมาใช้ได้เลือกรูปแบบให้เหมาะสมกับลักษณะโครงการ ถนนสาย บก.3009 ไม่ได้เป็นจุดหมายปลายทางในการท่องเที่ยว แต่เป็นเส้นทางเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวที่มี

แหล่งท่องเที่ยวอยู่แล้ว จึงหลีกเลี่ยงสิ่งก่อสร้างหรือประติมากรรมขนาดใหญ่ แต่ใช้การลดทอนรูปแบบจากพญานาคมาประกอบประกอบออกแบบองค์ประกอบภูมิทัศน์ในเส้นทาง เช่น การลดทอนรายละเอียดเกล็ดนาคเป็นการซ้ำองค์ประกอบและวัสดุในงานออกแบบ (ภาพที่ 8)

แนวคิดการเลือกใช้วัสดุ คำนึงถึงความกลมกลืนกับพื้นที่และหาได้ง่ายในท้องถิ่น เป็นวัสดุที่สามารถผลิตซ้ำและมีขนาดมาตรฐานตามท้องตลาด ราคาไม่แพง และมีความทนทานต่อสภาพอากาศ คำนึงถึงรูปลักษณะและรูปทรงของวัสดุที่สอดคล้องกับแนวความคิดในการออกแบบ เช่น อิฐมอญ คอนกรีตบล็อกช่องลม ตลอดจนรูปแบบการจัดวางหน่วยของวัสดุเพื่อสร้างให้เกิดมิติ สามารถสื่อความหมายจากวัสดุที่เลือกใช้ได้ (ภาพที่ 9)

ภาพที่ 8 การลดทอนรายละเอียดเกล็ดนาคเพื่อนำรูปแบบไปประยุกต์ใช้เป็นแนวคิดเบื้องต้น
ที่มา: โครงการสำรวจออกแบบและปรับปรุงภูมิทัศน์ ถนนสาย บก.3009 จ.บึงกาฬ

ภาพที่ 9 ทศนียภาพชุ่มต้อนรับเข้าสู่เส้นทาง แสดงแนวคิดการใช้วัสดุในงานออกแบบ
ที่มา: โครงการสำรวจออกแบบและปรับปรุงภูมิทัศน์ ถนนสาย บก.3009 จ.บึงกาฬ

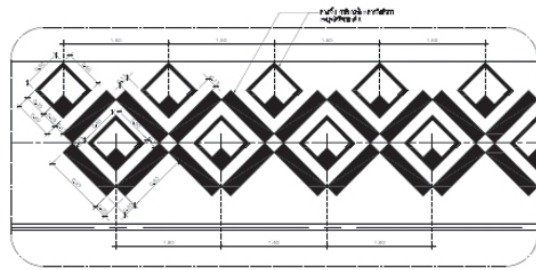
เส้นทางจักรยาน (ภาพที่ 10) แบ่งออกเป็น 2 ช่วง ที่มีบรรยากาศแตกต่างกัน คือ (1) เส้นทางจักรยานทุ่งนา คลองและบึงน้ำ บ้านหนองยาว-บ้านคำภู กิโลเมตรที่ 5-11 ระยะทาง 6 กิโลเมตร ผ่านบริเวณที่มีทิวทัศน์แบบเปิดโล่ง และ (2) เส้นทางจักรยานสวนยาง บ้านด้อง-บ้านคำสมบูรณ์ กิโลเมตรที่ 33-41 ระยะทาง 8 กิโลเมตร ผ่านบริเวณสวนยางซึ่งเป็นทิวทัศน์แบบปิดล้อม สามารถสร้างบรรยากาศเป็นอูโมงค์ต้นไม้ด้วยการปลูกไม้ยืนต้นเสริมเพิ่มเติม ทั้ง 2 เส้นทาง มีระยะทางที่ไม่ยาวมากนักเหมาะสำหรับการปั่นจักรยานท่องเที่ยวชมทิวทัศน์ อยู่ในช่วงถนนที่มีเขตทางกว้างมากพอเพื่อความปลอดภัย มีจุดเริ่มต้นและจุดสิ้นสุดอยู่ในเขตชุมชน เพื่อให้ชุมชนเป็น

ภาพที่ 10 ทิวทัศน์ภาพแนวเขตทางปั่นจักรยานชมทิวทัศน์
ที่มา: โครงการสำรวจออกแบบและปรับปรุงภูมิทัศน์ ถนนสาย บก.3009 จ.บึงกาฬ

ผู้ดูแลเรื่องการเปลี่ยนถ่ายการสัญจร การเข้าจักรยาน และบริการอื่น ๆ เพื่อสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน พัฒนาโดยการทาสีและตีเส้นจราจรให้เป็นสัญลักษณ์ทางจักรยาน (ภาพที่ 11) ควบคู่กับการติดตั้งป้ายทางจักรยาน

ระบบป้าย (ภาพที่ 12) อ้างอิงจากมาตรฐานป้ายจราจรของกรมทางหลวงชนบท ควบคู่กับการสร้างเอกลักษณ์ให้แก่เส้นทางด้วยการใช้รูปแบบที่ลดทอนมาจากพญานาค โดยปรับขนาดให้เหมาะสมกับพื้นที่และการใช้งาน ประกอบด้วย ป้ายสัญลักษณ์ ป้ายทางเข้าโครงการ ป้ายหลักกิโลเมตร ป้ายเชื่อมเข้าแหล่งท่องเที่ยว และป้ายทางจักรยาน

ภาพที่ 11 รูปแบบลายพื้นแสดงแนวเขตทางปั่นจักรยาน

ภาพที่ 12 ระบบป้ายของเส้นทาง
ที่มา: โครงการสำรวจออกแบบและปรับปรุงภูมิทัศน์ ถนนสาย บก.3009 จ.บึงกาฬ

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

บทความนี้ได้อธิบายกระบวนการบังคับชี้ศักยภาพและข้อจำกัดของถนนสาย บก.3009 ในด้านต่าง ๆ จากการนำกระบวนการคัดกรองพื้นที่มาใช้กำหนดจุดพัฒนาจุดชมทิวทัศน์ พบว่า กระบวนการกรองสามารถใช้อธิบายศักยภาพ ข้อจำกัด กำหนดพื้นที่พัฒนาจุดชมทิวทัศน์ที่มีศักยภาพ ให้เป็นที่เข้าใจและยอมรับของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้

ปัจจัยอื่นที่เกี่ยวข้องเข้ามาประกอบการพิจารณา เช่น ความปลอดภัย ความสอดคล้องกับการใช้งานอื่น ขอบเขตที่ดิน การได้มาซึ่งที่ดินในเขตทางและที่ดินในพื้นที่ต่อเนื่อง เพื่อการพัฒนาจุดชมทิวทัศน์จะพบข้อจำกัดเพิ่มเติม ด้วยภารกิจหลักของกรมทางหลวงชนบท คือ การพัฒนาเส้นทางเชื่อมต่อและยกระดับมาตรฐานความปลอดภัยของเส้นทาง ให้ได้มาตรฐานภายใต้ข้อจำกัดเรื่องพื้นที่เขตทางเป็นประเด็นหลัก ทำให้บางพื้นที่ไม่สามารถพัฒนาเพื่อเน้นศักยภาพของเส้นทางได้อย่างเต็มที่ จะต้องมีการปรับและประยุกต์ผลให้สอดคล้องกับขอบเขตที่สามารถดำเนินการได้ในโครงการ

การคัดเลือกจุดพัฒนา และมาตรฐานความปลอดภัย เนื่องจากถนนสาย บก.3009 มีการใช้งานอื่นนอกจากการท่องเที่ยวตลอดความยาว 46 กิโลเมตร เส้นทางผ่านเข้าไปยังพื้นที่ 15 ชุมชน มีโรงเรียนที่อยู่ติดถนนสาย บก. 3009 อยู่ 7 โรงเรียน และ 5 วัด กระบวนการออกแบบจึงเพิ่มเติมองค์ประกอบควบคุมมุมมองเพื่อเพิ่มมาตรฐานความปลอดภัยในจุดต่าง ๆ ทั้งโดยการกำหนดมุมมองกำหนดวัสดุการก่อสร้าง ที่ไม่แยงความสนใจหรือใช้องค์ประกอบที่มีแสงสะท้อนแยงตาอันจะทำให้เสียสมาธิหรือเป็นอันตรายต่อการขับขี่

ข้อเสนอแนะเพื่อความยั่งยืนของเส้นทางและการมีส่วนร่วม การคัดเลือกพื้นที่พัฒนานำเสนอพื้นที่ที่มีความเหมาะสมตามเนื้อหาคุณค่าของเส้นทาง ซึ่งบางพื้นที่ไม่สามารถดำเนินการได้ในโครงการเดียว เนื่องจากพื้นที่หรือองค์ประกอบที่สมควรดำเนินการอยู่นอกเขตพื้นที่ของ

กรมทางหลวงชนบท และอยู่นอกเหนือขอบเขตที่หน่วยงานจะสามารถจัดหางบประมาณเพื่อการพัฒนาได้ จึงได้มีการออกแบบรายละเอียดเพื่อเตรียมให้หน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้พัฒนาต่อไป การมีส่วนร่วมในการพัฒนาและการดูแลรักษาเส้นทางจึงเป็นประเด็นสำคัญที่จะต้องคำนึงถึงและดำเนินการให้ผู้มีส่วนได้เสียเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา ทั้งที่เป็นหน่วยงานรัฐหน่วยงานอื่นที่จะต้องร่วมดำเนินการหรือดำเนินการต่อจากกรมทางหลวงชนบท นอกจากนี้ข้อเสนอแนะต่อการดำเนินงาน ควรเพิ่มการสร้างความรู้ความเข้าใจและเครือข่ายการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับชุมชนที่เส้นทางชมทิวทัศน์พาดผ่าน เพื่อให้ประชาชนเจ้าของพื้นที่เป็นผู้ได้รับประโยชน์จากการพัฒนา ซึ่งจะเป็เนื่อไขสำคัญในการสร้างความยั่งยืนให้กับเส้นทางชมทิวทัศน์ เนื่องจากคุณค่าสำคัญของเส้นทางคือทิวทัศน์ ที่จำเป็นจะต้องได้รับการรักษาไว้ โดยเฉพาะทิวทัศน์ที่ได้รับการวิเคราะห์ว่าเป็นมุมมองที่สวยงาม ซึ่งอาจเกิดการเปลี่ยนแปลงได้จากการที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามา หรือเจ้าของที่ดินสร้างสิ่งปลูกสร้างใหม่ขึ้นมา บดบังทิวทัศน์ หรือสร้างสิ่งปลูกสร้างที่ไม่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ หรือมีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินจากพื้นที่เกษตรกรรมไปเป็นอย่างอื่น ฉะนั้น กระบวนการมีส่วนร่วมจึงเป็นเครื่องมือสำคัญ ที่จะช่วยให้ประชาชนและชุมชนเล็งเห็นถึงความสำคัญของทรัพยากรและทิวทัศน์ที่มีอยู่ เพื่อช่วยกันบริหารจัดการให้เกิดความยั่งยืนต่อไป นอกจากนี้ การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาท้องถิ่นและการท่องเที่ยวจะเป็นอีกเครื่องมือที่จะช่วยส่งเสริมให้เกิดความยั่งยืนและประชาชนเจ้าของพื้นที่ได้รับประโยชน์จากการพัฒนา

บรรณานุกรม

กรมทางหลวงชนบท. [ม.ป.ป.]. *วิสัยทัศน์ พันธกิจ ค่านิยม
องค์การ ยุทธศาสตร์กรมทางหลวงชนบท*. สืบค้นเมื่อ 21
กรกฎาคม 2563, จาก [https://drr.go.th/?page_
id=20](https://drr.go.th/?page_id=20)

จามรี อาระยานิมิตสกุล, นิลุบล คล่องเวสสะ, ภาวดี ธนวิสุทธิ,
กนกวลี สุธีธร, สิรินทรา วัฒนโณ, กนก เหวียนระวี, สุชา
ชาวเอียร. (2550). *โครงการศึกษาแนวทางการออกแบบ
ปรับปรุงภูมิทัศน์ทางหลวง*. กรุงเทพฯ: คณะสถาปัตย-
กรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จามรี อาระยานิมิตสกุล, นิลุบล คล่องเวสสะ, ภาวดี อินชมภู,
ภาวดี ธนวิสุทธิ, กนกวลี สุธีธร, อรอำไพ สามขุนทด,
หลักเมือง แสงผล. (2552). *โครงการศึกษาแนวทางการ
จัดทำโครงการและออกแบบเส้นทางชมทิวทัศน์*.
กรุงเทพฯ: คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.

บริษัท กรุงเทพเอ็นจิเนียริงคอนซัลแตนท์ จำกัด. (2562).
*โครงการสำรวจออกแบบและปรับปรุงภูมิทัศน์ถนนสาย
บก.3009 แยก ทล.212 – บ.โนนจำปาทอง อ.เมือง,
เขภา, บึงโขงหลง จ.บึงกาฬ*. กรุงเทพฯ: [ม.ป.ท.].

บริษัท สยามเอนเนอรัล เอ็นจิเนียริง คอนซัลแตนท์ จำกัด.
[ม.ป.ป.]. *เกณฑ์กำหนดการออกแบบทางสำหรับกรม
ทางหลวงชนบท*. กรุงเทพฯ: [ม.ป.ท.].

บริษัท สยามเอนเนอรัล เอ็นจิเนียริง คอนซัลแตนท์ จำกัด.
[ม.ป.ป.]. *โครงการจัดทำแผนปรับปรุงภูมิทัศน์ถนนโครง
ข่ายทางหลวงชนบทเพื่อการท่องเที่ยว 40 แห่ง*.
กรุงเทพฯ: [ม.ป.ท.].

อรอำไพ สามขุนทด และ ภาวดี อินชมภู. (2563, มกราคม-
มิถุนายน). แนวทางการออกแบบภูมิทัศน์ถนนเพื่อพัฒนา
เป็นเส้นทางชมทิวทัศน์. *วารสารวิชาการสถาปัตยกรรม-
ศาสตร์*, 70, 1-16.